

Stora Åby gamla prästgård, uppförd 1766, riven 1878. Från vänster Johan Gabriel Schenström (1804—1877), fil. dr, kyrkoherde i Stora Åby från 1866, informator Röman, sonen Mauritz, född 1856 (blev överstelöjtnant och sedermera bosatt i Vadstena), fröknarna Westlund och Augusta Pettersson.

Barndomsminnen från Stora Åby prästgård

År 1877 utkom i Stockholm "Några minnesblad" av författaren och kompositören Johan Magnus Rosén (1806—1885), uppvuxen i Stora Åby prostgård. Ett 10-tal av kapitlen innehåller skildringar från författarens barn- och ungdom. Lätilläst och underhållande berättas om livet i helg och söcken i Stora Åby och Ödeshög från omkring 1815 ett 20-tal år framåt. Man kommer rakt in i folklivet. Minnesanteckningarna har ett mycket stort bygdehistoriskt värde. Mycket få bygder i vårt land torde ha ägnats skildringar av samma kvalitet.

Alla kapitel med lokalfärg återgavs i Östgötabygdens Tidning — som utkom i Skänninge — 1951—52. Några avsnitt publicerades i Östgöta-Bladet i början av 1960-talet. Redan tidigare hade berättelsen om bondbröllopet i Holkaberget då och då skymtat i hembygdsartiklar.

"Några minnesblad" utgavs på Central-Tryckeriets förlag, Stockholm, och är nu mycket svåråtkomlig. I det följande återges 10 kapitel, de flesta i sin helhet, och i ett 11:e avsnitt är spridda lokalnotiser samlade. De många och ofta mycket långa noterna som följer efter varje kapitel

har här inarbetats i texten. Stavningen från 1877 har behållits. Kapitelrubrikerna är givetvis nya.

Först emellertid något om J. M. Rosén och hans familj.

Han var son till fysiklektorn, tidigare latindocenten Gustaf Rosén (1772—1835) och hans maka Helena Charlotta Prytz (1772—1875). Lektorn bodde i Göteborg, där Johan Magnus torde vara född, utnämndes 1801 av Gustaf IV Adolf till titulärprofessor, prästvigdes 1812, utnämndes året därpå till kyrkoherde i Stora Åby och Ödeshög med tillträde 1815. Samma år blev kyrkoherden prost i Lysings kontrakt. Att en naturvetenskapsman utnämndes till präst var ingenting ovanligt på den tiden. Några specialstudier krävdes troligen inte. Emellertid synes Rosén ha upptagit studier efter ankomsten till Åby och blev teol. dr 1818. Samma år kom han på förslag till biskopsämbetet i Göteborg men avböjde en annars tydligen säker utnämning. J. M. Rosén skriver härom:

Hellre prost i Åby än biskop i Göteborg

Det är origtigt som Crusenstolpe i något af sina bref om ställningar och förhållanden anmärker, att min fader afsade sig biskopsstolen i Göteborg (han hade första rummet på förslaget, nästan enhällig kallelse af stiftet och å högsta ort sin utnämning alldeles bestämd, om han velat begagna den, ja till och med att excellensen Rosenblad tyckte illa vara att han icke tog emot den) först efter det han i Östergötland fått ett pastorat, som gaf honom större inkomster än de, hvilka åtföljde biskopsembetet i Göteborg. De större eller mindre inkomsterna togos dervid alldeles icke i betraktande, utan trenne omständigheter: 1:o att min fader älskade lugnet och skattade sig lycklig att slippa sitta som domare i konsistorium och afgöra befordringsärenden och dylikt; 2:o att han vid sin inträdespredikan i Åby lofvat offra sina återstående dagar för sina församlingars väl och att hans stoft en gång skulle hvila i den kyrkogården, och 3:o att han var gammal ungdomsvän, Upsalakamrat och kollega vid läroverket med Wingård, för hvars skull han cederade, på dennes enträgna begäran, det medgifves.

Esaias Tegnér vän i prostfamiljen

Den nämnde Carl Fredrik af Wingård (1781—1851) blev biskop i Göteborg 1818 och ärkebiskop i Uppsala 1839. Den lärde prosten Rosén tillhörde en känd släkt — grenar av den adlades under namnen Rosenblad och von Rosenstein — och hade många namnkunniga bekanta, bl.a. Jöns Jakob Berzelius, som var från Väversunda, och Baltzar Bogislaus von Platen. Berzelius var f.ö. barnbarn till en tidigare namnkunnig prost i Åby, Fredrik Bagge (1676—1762).

Esaias Tegnér var prostens vän sedan många år. Åtta brev från Tegnér till Rosén återges i en samling av skaldens brev, men de är från tiden före prostens avflyttning till Stora Åby. Gustaf Rosén stiftade i Göteborg ett vetenskaps- och vitterhetssamfund, varom J. M. Rosén berättar:

Det var i nämnda samfund och ur dess stiftares hand som Tegnér er-

höll sitt första pris. Tegnér var då student i Lund, men långt efter den tiden, nemligen såsom professor i Lund eller biskop i Vexjö, underlät han aldrig vid sina resor mellan nämnde städer och Stockholm att i dess hem, Åby prästgård, besöka den man, som gaf den första *offentliga* hyllningen åt hans stora snillegåfvor. Tegnér var då alltid vid mycket godt lynne, berättade anekdoter för dagen och berörde äfven politiken, dock mest på ett skämtsamt sätt. Hans tal var alltid fullt af bilder och lekande infall. En gång kom han från Varberg, der han begagnadt badet en termin. Jag fäste mig vid att han kallade Halland för "Sveriges sanddosa".

En mångfrestande författare

Johan Magnus Rosén och hans mångskiftande författarskap ägnas stort utrymme i Nordisk familjebok och även i biografiska lexikon. Han var nio år vid familjens ankomst till Stora Åby, studerade jämte sina bröder för informator och tog sedan studenten i Uppsala. Efter akademiska studier där blev han kammarskrivare i krigskollegiet men lär ha vantrivts som ämbetsman. Redan 1839, 33 år gammal, lämnade han tjänsten och övergick helt till verksamhet som författare och kompositör. Under ett 20-tal år bodde han omväxlande i Stockholm, Skåne och Köpenhamn, vistades några år i Tyskland, Österrike och Ungern och slutligen i Hamburg. Han medarbetade flitigt i Aftonbladet och Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, utgav flera romaner, redigerade musiktidskrifter och komponerade en lång rad orkesterstycken.

Han hade flera syskon. En broder blev häradshövding i Vaxholm, en annan lantmätare i Mariestad och en syster gifte sig med borgmästare Carl Johan Wennberg i Gränna. Själv var J. M. Rosén ogift. I Stockholm finns flera ättlingar till den nämnde lantmätaren i Mariestad, bl.a. förra elementarlärarinnan fröken Cissi Rosén, vars farfar var broder med författaren Rosén.

En rad kapitel ur minnesboken

Härmed övergår vi till att återge en rad kapitel ur J. M. Roséns minnesbok.

Tre lagstiftare kring potatisgrytan

Tre höga herrar åkte en afton in på den rymliga gårdsplanen hos prosten Rosén — en av dem landshövding — och önskade supé och nattlogi. Men prostinnan var utgången och hade nyckelknippan med sig! Ingen mat kunde tillredas. Men situationen ordnade upp sig på oväntat sätt.

En afton försattes husmamsellen, Gustava Blancher, hemma i stor för lägenhet genom besök av tre långväga främmande, som gjorde räkning på att stanna kvar öfver natten och äfven få supé. Sjelfva voro vi borta på besök hos någon af grannarne — dock ej just så i granskapet, ty det var

tre fjerdingsväg från hemmet, nämligen hos kapten Ahnström på Stora Lund (Vestra Tollstads socken), och således icke så geschwindt gjordt att skicka bud efter oss, som eljest brukades då oväntadt främmande kom och vi ej voro hemma. Mamsell Gustafva visste således icke huru hon skulle bete sig med desse tre herrar, som nödvändigtvis ville hafva någonting att äta, ty husmodern hade sina viktigare nycklar med sig, så att mamsell Gustafva ej "kom åt" någonting som erfordrades för en finare anrättning, och hvad som "fans framme" var ingenting annat än som blifvit avsett för "folket" — potatis, fläsk, smör, rågröd och en flaska finkel — och det kunde hon naturligtvis icke ställa fram för tre så fina herrar, som åkte i hvar sin "trehästavagn" och på hvilka man väl kunde både se och höra, att de voro vana att lefva godt.

Landshövdingen i köket

Adjunkten (han hette Wiberg men är ej upptagen i prästförteckningen för Stora Åby) befann sig hos någon af grannarne i byn och efterskickades, men icke heller han visste något råd. Dock, der var en bland de tre herrarna som visste bättre råd än både husmamsellen och adjunkten. Han gick ut i köket och började rafistulera (rumstera), fick först se potatisgrytan, som stod på spisen, derpå smöret, som var upplagdt på en tallrik, fläsket, som låg tillskuret på ett fat för att stekas, och "hälkakorna", som hängde på sitt spett i taket.

"Hvad är det mamsell jemrar sig öfver?" menade han, och trots alla protester och försäkringar att "det går aldrig an", gick det dock ganska prydligt för sig att få supén i ordning af hvad som förefans, uppdukad på det omålade köksbordet och af kraftiga pigarmar inburen, som den stod, med gryta och allt, i salen, der de tre herrarne, till adjunktens stora förvåning, gjorde de tappreste angrepp på det stekta fläsket och den rykande potatisen, som de skalade sjelfva och förtärde med den mest lysande aptit, och lugnade magistern med den försäkran att de på länge ej förtärt något som smakat dem så bra.

Husmamsellen stod dock ej att trösta; med tårar i ögonen kom hon emot oss, då vi nu omsider kommo hem, och berättade sin stora vanda; men mina föräldrar togo saken lätt, i synnerhet när de fingo se, hvilka de tre herrarna kring bordet vore. Det var nämligen den ene "morbror Gustaf" (efternamnet var Prytz) — — —, den andre komersrådet Santesson (dessa begge ombud för staden Göteborg vid 1818 (1823 enligt en notering i boken) års riksmöte, till hvilket de reste) samt den tredje den alltid glade och trevlige landshövdingen i Göteborg, greve Axel Pontus von Rosen, som å dragande kall och embetets vägnar äfven begaf sig upp till riksdagen. Han var det också som varit ute i köket och hulpt mamsell Blancher att ordna supén.

Språkförbistring

Under denna anspråkslösa titel ger Rosén en ytterst detaljerad skildring av dagligt liv i Stora Åby prostgård på självhushållets tid, då naturprodukter strömmade in från församlingsborna. Språkförbistring blev det mellan jungfru Lena, som följt med från Göteborg, och den talrika tjänstepersonalen.

Det var icke liten högtid när jag (i Göteborg) fick följa med jungfru Lena och se på Prattés marionetteater. (Följde med oss till Åby och tjenade hos oss såsom huspiga många år, eller till dess hon gifte sig med en 80-årig sergeant. Hade samlat sig ett litet kapital, mest av drickspenningar, som rikligen flöto in af de många resande hvilka gästade Åby.) Någonting så härligt har jag väl aldrig sett hvarken förr eller se'n — åtminstone icke förr, ty det var den första teaterföreställning jag bevistade och, som jag tror, den enda i Göteborg eller över hufvud den enda intill den stora dagen, då jag fick se "Rochus Pumpernickel" i Linköping.

Jungfru Lena hade åtskilligt att utstå i Östergötland, innan hon fick lära sig språket. Det är icke så lätt att övergå från ett idiom till ett annat, i synnerhet när de erbjuda så många skiljaktigheter som de bohuslänska och östgötska. Hvad förstodo jungfru Lenas nya tjänstekamrater när hon begagnade sina Göteborgsord, såsom slabat (förkläde), släfvor (nedkippade skor), torruka — kommer förmodligen af att sitta hukande på torget — således egentligen torghuka — (månglerska), ringar (kringlor), söpen (rusig), svale (förstuga), håsor (byxor), slantar (trasor), frack (duktig), klak (dålig), eller sådana verba som laka (tvätta, byka) schana (gapa uppåt väggarne, fly (räcka, langa), pötta (skuffa), tjåsta (pusta), tjata (käxa), spanna (sparka) o.s.v., eller hvad förstod hon när hennes nya kamrater begagnade ord som vanpackad (elakartad, ostyrig), hyrk (rask), härsmål (ringning i kyrkan klockan 6 Lördagsaftonen), mat (kött, östgötabonden kallar ingenting annat för "mat" än kött), tafla (träbänk på fyra fötter, mellanting af bord och stol), ett korn (lite grand), karle (gammal untkarl), rök (skyl), nek (kärfve, band), såte (höstack), rيفا (räfsa), trinne och stafver (gärdsle) goa går (åskan går), det blekar (blixtrar) o.s.v.

Dock, det jemkade sig efter hand, när de blefvo litet vara vid hvarandra, och efter någon tid hade jungfru Lena gjort sitt eget språk, ett slags lingua franca, sammansatt af bohuslänska och östgötska, hvarmed hon hjälpte sig fram rätt bra; dock var det henne en stor glädje då de Göteborgsresande som besökte oss hade med sig betjening från hemorten, så att hon riktigt fick tala sitt modersmål.

Västgöten gav gärna kredit

Någonting deråt var det när västgöten kom — benämndes alltid vestgöten, om det ock var olika västgötar för hvarje gång — ty det hade dock mera slägtskap med göteborgskan än med östgötskan — utgjorde dock äfven ett eget språk för sig, med sina uttal af y som u o.s.v. Mången gång,

när det var kommen en ny piga i huset eller så, måste jungfru Lena biträda som tolk; dock behöfdes det sällan, ty västgöten visste göra sig förstådd. Det var en farlig karl den västgöten, ty han förtrollade pigorna; de kunde icke låta bli att köpa af honom. Hade de kontanter eller ej, det gjorde honom detsamma: han sålde åt dem på kredit till nästa år, så mycket de ville hafva, och fick också alltid ordentligt sin fordran, när han kom året derpå.

Det var också nästan den enda skuldsättning man visste af i den trakten af Östergötland den tiden, ty odlingslånen med 3 procents ränta eller ett eller annat diskontlån voro icke att räkna. Kronoutsylderna gingo ordentligt in. Der höllos tre uppbördsstämmor; till den första infann sig sällan någon, till den andra deremot de skattskyldige mangrannt och till den tredje endast de som voro kände för slarfvar och tröge betalare. Restantier voro sällsynta.

Der bodde i Jernsta by i Åby en major EMBRING, som var ett mönster af ordentlighet i alla möjliga afseenden. Han var vanligen den ende som infann sig med sin liqvid till första uppbördsstämman, så att kronofogden sade, att "om Embringens inte vore, så kunde jag gerna låta bli att fara till första uppbördsstämman, för det vet jag i alla fall att ingen annan kommer än han".

Nio torpare under prostgården

Jungfru Lena hörde icke egentligen till "folket", utan hade en något högre rang. Folket utgjordes af tvenne drängar och tvenne pigor. Ladugårdspigan hade mycket att sköta: 6 par oxar, 16 à 18 kor, ungnöten i proportion samt en mängd får och svin; dessutom hela hönsgården, bestående af höns och kalkoner, gäss och ankor, en väldig skara. Stalldrängen hade sina två par hästar utom vanligen ett eller par "fö". Det hufvudsakliga ansvaret hvilade på gårdsdrängen eller rättaren. Sjelfva bostället bestod af 2 hela mantal, liggande på gränsen af begge socknarna, med det ena hemmanets egor i Åby och det andra i Ödeshög. Derunder hörde 9 torpare, som lemnade en mängd mans- och qvinno-dagsverken, och dessutom trenne stomhemman, som levererade körslor och hö. Skogfans visserligen till prestgården, men den rördes icke under hela tiden min fader hade Åby, utan fick stå på tillväxt; behöfdes också icke, ty det fans bränsle och timmer nog ur församlingarna: 4 lass ved eller motsvarande timmerstockar af hvarje skogshemman (omkring 200 till antalet), så att der var långt mera ved än som kunde gå åt till husbehof, ja väl också om man ville sälja, hvilket knappast lönade mödan, ty en famn mogen och fullkomligt torr björkved betalades der i orten den tiden med en riksdaler riksgälds hemtad på stället. Utom veden betalade skogshemmanen i "rättigheter" till pastor $\frac{1}{2}$ tunna råg och $\frac{1}{2}$ tunna korn, 1 rdr i penningar, vissa marker smör och "yste". Detta senare erlades äfven af slättbohemmanen; det hufvudsakliga från dem var likväl spannmålen, som, om ej akord var träffadt, utgjordes av skaftionde (hvar 30:e rök).

"Smålands prestost" fabricerades

Uppbörden af allt detta gaf mycket att göra. Intressant var att en vinterdag vid godt före se när bönderna kommo med sina vedlass (långved) eller "släpstockar" i långa rader, så att de icke allenast snart fyllde de begge stora yttergårdarne, utan höllo långt utåt landsvägen i ett slags kö, då de icke kunde komma om hvarandra, utan måste vänta tills de som voro framför hade lassat af och kunde lemna plats.

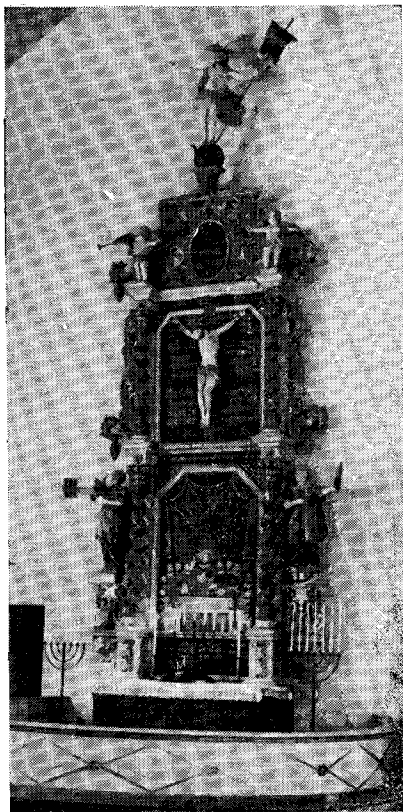
Ännu intressantare var dock ystet. Det hölls alltid midsommardagen i Åby och Söndagen derpå i Ödeshög. Der stodo flere stora kar uppställda i köket, förstugan och en sidobyggnad, hvari mjölken hälldes, efter att ha blifvit sorterad, så att ej den bättre och sämre mjölken kom att blandas. Det var sålunda 5 eller 6 klasser mjölk, bestämda för de olika klasserne ost, som gjordes deraf, och det kan man väl säga att klassen n:o 1 af Smålands prestost — och i detta fall räknades Åby—Ödeshög till Småland — icke behöfver frukta att rivalisera med hvarken schweizer eller holländsk eller engelsk ost prima sort, utan fast mer tager lofven av dem allesammans.

Hufvudbeståndsdelen i "ystet" utgjordes visserligen af mjölk, men en del sockenbor, nämligen de mera aflägsset boende (många hade 2 mil till prestgården och derutöfver), kommo med s.k. plockor, d.v.s. kondenserad mjölk, som under den formen var mera transportabel. Dessa plockor (som hade utseende af små ostar) plockades då vid ystet sönder i mjölken och kokades tillsammans med den i stora kittlar, kommo dock icke med ostarne i första klasserna.

Vid tillfällena af ystena erlades äfven de i smör och kontanter bestående "rättigheterna", och samlades sålunda den dagen i prestgården representanter från hvarje hemman i socknen. Pluraliteten af dessa utgjordes af bondflickor med sina stora mjölkbyttor (många af dem prydda med kransar), och såg det vackert ut på midsommarmorgonen då dessa alla högtidsklädda kommo att aflemna sin tribut innan de begåfvo sig till kyrkan.

R. redigerade 1830—31 (tills. m. E. Drake) den musikaliska tidskriften Nordmannaharpan och 1835—36 Tidning för Teater och musik, en av de första verkliga musiktidningarna i Sverige ... Som kompositör framträdde R. på 1840-talet med orkestermålningar och deskripiv (beskrivande) musik.

Nordisk Familjebok, tredje upplagan, om J. M. Rosén.

Altartavlan i Stora Åby kyrka. 1957 firades 200-årsminnet av nuvarande kyrkans invigning. Den gamla kyrkan brändes av danskarna 1566, uppges det, och återställdes först 1605. Den var "liten och trång", heter det. Nuvarande torn lär vara från den gamla kyrkan. Fredrik Bagge (1676—1762) var kyrkoherde här från 1718, utnämnd av Karl XII. Han tillfångatogs 1711 och fördes till Fredrikshald i Norge för sin vägran att följa det danska böneformuläret. Verner von Heidenstam har i Karolinnerna skildrat en liknande episod, som Bagges fader, kyrkoherde i Marstrand, upplevde.

Prostinnan skötte affärerna

Min fader befattade sig alls inte med husets ekonomi, hvarken den yttre eller inre, utan sköttes denna af min moder, som, oakadt född och uppfödd i stad, med en förvånande lätthet satte sig in i alla detaljer och skötte landtbruk och affärer med en kraft och sakkännedom som visserligen icke förrådade det svagare könet. Allmogen kallade henne herr doktorinnan. Hon var född PRYTZ, fadren landskamrerare i Göteborg. Dog före jul 1875, vid nära 94 års ålder.

Sedan pastor hållit sina ysten, höllos sådana (i mindre skala naturligtvis) äfven af komministrarne, klockarne och adjunkten till och med. Det var många år senare jag vid ett besök hemma gjorde en liten affär med adjunkten i anledning af ett sådant yste. Han hade nemligen lust att sälja hela sitt parti, som bestod af 10 à 12 ostar, och jag köpte det af honom till 8 skillingar marken, väl vetande att jag efter återkomsten till Stockholm med uppräcka händer skulle få tredubbelt därför. Det var ju utsigt

till en briljant affär! Jag hade ingenting stort att föra (det var på vintern och slädföre), ostarne nedpackades i en lår och jag fick dem ganska riktigt helbregda till Stockholm, men der råkade jag i bekanta familjer tala om, hvilken spekulation jag gjort, och jag blef öfverlupen av avnämare, så att jag väl kunnat sälja tio gånger så stort parti som det jag medhade, men — föredrog att skänka bort så godt som allt sammans, så att ur merkantil synpunkt visade sig spekulationen ej så god; dock hade jag ingenting att klaga deröfver och skaffade mig den erfarenheten, att om en ung kunglig sekter vill ställa sig väl med en ädel matrona i Stockholm, så gör han blott såsom herrar prester, när de söka gunst hos herrar konsistoriales — uppvaktar med Smälands prestost.

Min fader sysselsatte sig uteslutande med pastoralvården och sina böcker, predikade i sin tur och läste med nattvardsbarnen i begge församlingarne. Det var lustigt att se honom, när det kom någon som icke kände förhållandena i huset och adresserade sig till honom (om min mor t.ex. var frånvarande) för att köpa spannmål. Han råkade då i största förlägenhet, ville just icke ut med att han ej visste om han hade någon spannmål och ännu mindre hvad den kostade (om rågtunnan gällde 10 eller 20 rdr hade han bestämt icke besked på), och mången gång fick adjunkten eller, om han icke var till hands, en dräng eller piga uppgöra affären med främlingen efter gällande pris och under förutsättning af vederbörlig approbation (godkännande) sedermera.

Prosten fäste sig inte vid pengar

De i likstolen (särskild ersättning vid begravning), afgiften för bröllop och barndop o.s.v. bestående pastoralerna uppbyros och förvaltades ensamt af honom. I stället för att dessa under företrädarens tid utgått efter fastställd taxa, enligt kyrkolagen, öfverlemnade min fader från första stunden beloppets bestämmande åt de betalande sjelfve, hvilka, såsom snart visade sig, också icke underläto att begagna sig deraf till sin fördel. På det sättet sjönko hans inkomster icke obetydligt tillsammans, men det hade nu ingen annan att göra med än han sjelf — eller en gång en efterträdare, som genom dessa licenser skulle få svårare att taga ut sin rätt.

Första likstolen som gafs var efter en förmögen bondhustru. Enklingen, åtföljd af en annan bonde (vanligen kommo de två man högt i sådana ärenden) kom för att anmäla dödsfallet och uppgöra likstolen. Då han på sin fråga hvad han vore skyldig höra att det vore "efter behag", stoppade han ned en del af det tillämnade beloppet i fickan igen, och hördes säga till sin kamrat, då de gingo: "Det var en enfaldiger karl".

Ett par år efter det Åby—Ödeshög fått en annan pastor träffade jag i Stockholm tillfälligtvis en sockenbo, hvilken jag frågade, huru Åbyborne nu vore nöjde med sin nye pastor. Han berättade då följande drag, som är karakteristiskt: en fattig torpare hade nemligen fått sin familj tillökad med ett barn, hvilket skulle döpas, och hade därför att betala någon avgift till pastor. Han frågade hvad han vore skyldig, och han fick af kyrkoherden det svaret: "Jag vet att det är svårt för dig — du kan ge hvad du

tycker". Det kom dock icke närmare från torparens sida, utan han stod och "menade", så att kyrkoherden litet otåligt sade: "Du kan ge detsamma du brukade ge i salig doktors tid", hvilket han förnyade ett par gånger, då torparen likväl icke kunde besluta sig för att rycka fram med penningarne. "Jag har ju sagt", upprepade kyrkoherden för sista gången, "att du kan ge detsamma som du brukade ge i salig doktors tid" (torparen hade flere barn). Då upphof äntligen torparen sin mun och sade, i det han klådde sig bakom örat: "Ja, vid sådana här tillfällen brukade alltid salig doktor ge oss ett par riksdaler". — En sådan vändning af likvidationsfrågan hade kanske herr kyrkoherden icke väntat sig.

(Dr Roséns efterträdare var David Leonard Kinmansson (1779—1853), kyrkoherde 1835 (tillträdde 1837)—1853.)

En reform vid nattvardsbordet

En reform som min fader införde, hvilken ehuru grundad på rättvisa dock hade svårt att tränga igenom, i anseende till inrotade ståndsfödomar, var att vid kommunionen afskaffa den seden att till "första duken" endast ståndspersoner skulle framträda. Om det icke var mer än två eller tre sådana, så väntade de öfriga af kommunikanterna tills dessa först blifvit administrerade sakramentet. De syntes icke kunna få klart för sig att vid det bordet äro alla lika. Och denna rangskillnad var så mycket svårare att öfvervinna som allmogen sig emellan iakttog en sådan, så att de selfegande bönderne "gingo fram" först, arrendatorer o.s.v. derpå och sist soldater, torpare och tjenstefolk.

Beslägtad med denna var den reformen att bland nattvardsbarnen vid deras slutliga uppställning till konfirmation det icke gjordes afseende på rang, utan endast skicklighet i läsning, flit och förståndsgåfvor. Det väckte icke ringa uppseende första gången detta tillämpades, då man såg en bondflicka taga högra sidan af en majorsdotter; man hade icke sett sådant förr och trodde knappt sina ögon, men reformen genomfördes med konsekvens och vann erkännande, såsom efter hand min faders alla reformatoriska åtgärder, då församlingarna hunno öfvertyga sig att de voro välbetänkta och förestavade af ett både fromt och upplyst nit.